

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ АУДІАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури
РОб1-М17z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
за освітньою програмою Початкова освіта
Литвинюк Інна Олександрівна

Керівник: Дутко О. М.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та управління
навчальним закладом

Рецензент: Мелєкєсцева Н. В.,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри теорії та
методик початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ ЯК ВИДУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	9
1.1. Сутність поняття аудіювання, його ознаки	9
1.2. Психофізіологічні механізми аудіювання молодших школярів	14
1.3. Лінгводидактичні та методичні особливості навчання аудіювання як виду мовленнєвої діяльності	19
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ АУДІАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	28
2.1. Система вправ із розвитку вмінь слухати й розуміти усне мовлення..	28
2.2. Технології навчання аудіювання молодших школярів	41
2.2.1. Інтерактивні технології навчання	42
2.2.2. Технології розвитку критичного мислення	53
2.2.3. Ігрові технології навчання	61
2.3. Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження.....	65
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Однією із засад Нової української школи є перехід на компетентнісну освіту, яка передбачає переорієнтацію освітнього процесу із засвоєння знань на здатність застосовувати їх для вирішення практичних завдань.

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти, а також чинних програм з української мови мета цього курсу полягає у формуванні комунікативної компетентності молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою у процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань [19, с. 2].

Для забезпечення зазначеної компетентності навчальною програмою з української мови для 1-4 класів визначено, що основну увагу в навчанні української мови необхідно приділяти розвитку в молодших школярів умінь і навичок у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання і письма.

Аудіювання в початковій школі є пріоритетом і конкретизується умінням сприймати і розуміти інформацію, що надходить через слуховий канал. На сучасному етапі розвитку методичної науки аудіювання розглядається як фундаментальне вміння, оволодіння яким є важливою умовою навчання та спілкування, оскільки вміння слухати значною мірою забезпечує ефективність комунікативної діяльності особистості. За допомогою аудіювання відбувається передача знань, обмін інформацією, ним пронизаний весь освітній процес, адже успішне оволодіння усним мовленням, його розвиток і збагачення неможливі без вироблення та вдосконалення умінь сприймати мовлення на слух та користуватися отриманою інформацією у власних висловлюваннях. Аудіювання є основою для оволодіння іншими видами мовленнєвої діяльності – читанням, говорінням, письмом.

Проблемі формування і розвитку аудіативних умінь і навичок учнів приділено належну увагу в дослідженнях українських і зарубіжних психологів,

лінгвістів, методистів, зокрема В. Андросюка, М. Антонюка, В. Артемова, Б. Баєва, Б. Біляєва, Л. Бондарко, М. Вашуленка, І. Гудзик, С. Дубовик, М. Жинкіна, І. Зимньої, В. Зінченка, Г. Колосніциної, З. Кочкіної, Т. Ладиженської, О. Леонтєва, М. Львова, С. Ніколаєвої, Н. Ожегової, К. Пономарьової, І. Синиці, С. Цінько, О. Хорошковської та інших.

Аналіз науково-методичних джерел свідчить, що питання формування аудіативної компетентності учнів викликає все більший інтерес науковців і вчителів-практиків. Упродовж тривалого часу загальноприйнятою була думка, аудіювання – це вміння, що формується в процесі засвоєння іноземної мови. Вважалося, що дитина приходить до школи, добре володіючи усним мовленням, а відтак і вміннями, пов'язаними з його сприйманням. Однак дослідження науковців переконують, що проблема розвитку аудіативних умінь торкається взагалі будь-якої мови як суспільного явища, а тому є актуальною і для рідної мови. Необхідність розвитку аудіативних умінь учнів також пов'язана із соціальними потребами, адже в українських школах навчаються не лише етнічні українці, тому діти мають різні рівні підготовки до сприймання усного мовлення й потребують цілеспрямованої роботи з розвитку аудіативних умінь.

Незважаючи на загальне зацікавлення проблемою навчання аудіювання на уроках української мови в початковій школі, вона залишається методично не вирішеною. Як показує практика навчання, реальний рівень аудіативної компетентності учнів після закінчення початкової школи є недостатнім. Результати досліджень аудіативних умінь та навичок учнів початкових класів виявили ряд недоліків: недостатнє оволодіння дітьми елементарним звуковим аналізом, що є причиною основних проблем в опануванні читанням і письмом; неусвідомленість багатьох істотних деталей сюжету прослуханого тексту, а звідси – невміння аналізувати текст. Відтак активізується пошук ефективних інноваційних засобів можливого покращення аудіативних умінь на уроках української мови в початкових класах.

Серед інноваційних технологій навчання значної популярності набувають інтерактивні технології (в основі яких – взаємодія, навчання у співпраці), ігрові технології та технології розвитку критичного мислення. Хоча ці педагогічні технології успішно впроваджуються у практику початкової школи, проте деякі аспекти їх використання потребують подальших досліджень. Значний навчальний потенціал окреслених технологій навчання та недостатня розробка проблеми навчання аудіювання під час вивчення української мови учнями молодшого шкільного віку зумовили **актуальність** теми нашого дослідження.

Об'єктом дослідження є процес формування аудіативної компетентності молодших школярів, а його **предметом** – особливості навчання аудіювання на уроках української мови в початковій школі з використанням інноваційних педагогічних технологій.

Мета роботи – схарактеризувати особливості формування аудіативної компетентності учнів початкових класів на уроках української мови засобами інноваційних технологій навчання.

Гіпотеза. Дослідження передбачає створення системи вправ на основі сучасних педагогічних технологій для формування в учнів початкових класів аудіативних умінь і навичок, яка забезпечить ефективність практичного оволодіння усним мовленням і його розвиток, сприятиме формуванню мовленнєвої культури молодших школярів.

Мета й гіпотеза дипломної роботи передбачають розв'язання таких **завдань**:

1) здійснити теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної та мовознавчої літератури, вивчити передовий педагогічний досвід із проблеми дослідження;

2) дослідити лінгводидактичні основи такого виду мовленнєвої діяльності, як аудіювання, психолого-педагогічні особливості формування аудіативних умінь і навичок молодших школярів, методика навчання аудіювання в сучасній методичній науці;

3) розкрити умови та вимоги щодо особливостей використання інтерактивних технологій, ігрових технологій і технологій розвитку критичного мислення в навчанні української мови учнів початкових класів, проаналізувати стан їх упровадження в навчальному процесі;

4) змодельовати систему вправ із використанням окреслених технологій навчання, спрямовану на формування аудіативної компетентності учнів на уроках української мови в початковій школі;

5) експериментально перевірити ефективність розроблених тренувальних вправ у практиці початкового навчання.

Основні методи дослідження. Теоретичні – аналіз психолого-педагогічної, методичної та мовознавчої літератури; метод теоретичного аналізу та синтезу під час визначення мети, завдань, предмета, об'єкта, гіпотези дослідження; синтезування результатів експерименту. Емпіричні методи – спостереження за навчально-виховним процесом на уроках української мови; бесіди з учителями та молодшими школярами з метою діагностування рівня сформованості аудіативних умінь і навичок; аналіз результатів навчальної діяльності учнів початкових класів. Основним методом дослідження був педагогічний експеримент: констатувальний, формувальний, контрольний. У процесі експериментальної роботи застосовано методи статистичної обробки даних спостереження та експерименту.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі Адампільської ЗОШ I-III ступенів і Паплинецької ЗОШ I-II ступенів Старосинявського району Хмельницької області.

Новизна роботи полягає у спробі пошуків шляхів удосконалення формування аудіативних умінь і навичок молодших школярів та створенні системи вправ для формування аудіативної компетентності на уроках української мови засобами інноваційних технологій навчання.

Теоретичне значення роботи полягає у розробці теоретичних питань формування аудіативної компетентності на уроках української мови в початковій

школі.

Практичне значення здобутих результатів – можливість застосування системи вправ на формування та перевірку аудіативних вмінь і навичок вчителями початкових класів і студентами педагогічного факультету під час проходження педагогічної практики на уроках української мови.

Апробація роботи. Основні положення та результати дослідження представлено на науково-практичному семінарі «Перспективи розвитку дошкільної та початкової освіти» (м. Кам'янець-Подільський, 23 лютого 2018 р.) у доповіді «Особливості формування аудіативної компетентності учнів у період навчання грамоти»; І Регіональній науково-практичній конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» (м. Кам'янець-Подільський, 23-24 березня 2018 р.) у доповіді «Формування аудіативної компетентності молодших школярів на уроках розвитку зв'язного мовлення»; ІІ Всеукраїнській науково-практичній конференції (заочна форма) «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (м. Кам'янець-Подільський, 28 березня 2018 р.) у доповіді «Ігрові технології як засіб формування аудіативної компетентності учнів початкових класів»; звітній конференції студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський, 10-11 квітня 2018 р.) у доповіді «Інтерактивні технології формування аудіативних умінь і навичок учнів початкових класів»; інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 25 жовтня 2018 р.) у доповіді «Технології розвитку творчих здібностей у процесі навчання аудіювання учнів початкових класів на уроках української мови»; обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2017-2018, 2018-2019 н. р.).

Обсяг і структура дослідження: робота складається зі вступу, основної

частини, що має два розділи, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи становить 91 с., основна частина – 86 с.

Зміст роботи. У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, гіпотезу, завдання, об'єкт і предмет наукових спостережень, методи вивчення матеріалу, новизну, практичне та теоретичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі** «Науково-теоретичні засади навчання аудіювання як виду мовленнєвої діяльності в початковій школі» розкрито сутність та основні поняття аудіювання, схарактеризовано психолого-методологічні та лінгводидактичні засади формування аудіативної компетентності в початковій школі.

У **другому розділі** «Технології формування аудіативної компетентності учнів початкових класів на уроках української мови» запропоновано систему вправ для навчання аудіювання молодших школярів на основі сучасних педагогічних технологій, а також описано педагогічний експеримент і обґрунтовано його результати.

У **висновках** подано підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

Сучасні вимоги до навчання української мови орієнтують учителя на забезпечення інтенсивного мовленнєвого та інтелектуального розвитку учнів, що є пріоритетною ідеєю оновленої програми закладів загальної середньої освіти. Адже швидко орієнтуватися в динамічному, інформативному просторі можливо лише за умови сформованої комунікативної компетентності: умінь сприймати текст (використовуючи візуальний або слуховий канали), осмислювати, з почутого чи прочитаного добирати необхідне, відтворювати, створювати власне висловлення. Тому мовленнєвими змістовими лініями чинної та оновленої програм передбачено систему роботи з усіх видів мовленнєвої діяльності.

В основі розвитку різних навичок мовленнєвої діяльності лежить вміння слухати і розуміти усне мовлення. Учні, для яких українська мова є рідною, безумовно, володіють цим умінням на побутовому рівні. Однак у шкільному навчанні постійно збільшується лексичний запас, ускладнюється граматичний лад мовлення, розширюється тематика й поглиблюється логіка міркувань у висловлюваннях, що пропонуються для слухання. При цьому значно підвищуються вимоги до швидкості, точності сприйняття усного мовлення, розуміння прослуханого, вміння зосереджувати довільну увагу протягом більш тривалих відрізків часу. Усе це обумовлює необхідність удосконалювати навички аудіювання не тільки у початкових, а й у наступних класах школи.

Як відомо, аудіативні вміння не формуються в людини спонтанно впродовж життя, цього слід навчати. Тому робота з формування аудіативних умінь учнів на уроках української мови буде ефективною за умови, якщо вчитель цілеспрямовано впливатиме на процеси сприймання, уваги, аналізу, розуміння та запам'ятовування почутого з урахуванням наукових досягнень сучасної психолінгвістики та лінгводидактики.

Зміст роботи з розвитку навички аудіювання визначається багатоаспектністю процесу сприймання усного мовлення, яке здійснюється і на

чуттєвому, і на смисловому рівнях, тому робота з аудіювання в школі повинна бути спрямована і на розвиток мовленнєвого слуху, і на усвідомлення почутого.

Завдання з аудіювання треба відрізнити від узвичаєних для будь-якого уроку висловлювань учителя, що перериваються побіжними діалогами з учнями, супроводжуються такими завданнями, що виходять за межі аудіювання, наприклад, знайти у книжці тлумачення слова і переказати його, записати слово на дошці тощо. Для успішного розвитку аудіативних умінь необхідно застосовувати окремі, відмежовані від інших, види роботи – так само, як і для розвитку будь-якого іншого виду мовленнєвої діяльності.

Процес сприйняття мовлення на слух має активний цілеспрямований характер, пов'язаний із виконанням складної мисленнєво-мнемічної діяльності, успішності протікання якої сприяє високий ступінь концентрації уваги. Продумана організація освітнього процесу, чіткість і логічність викладу, максимальна опора на активну мисленнєву діяльність, різноманітність прийомів навчання, уточнення задач сприйняття дозволяють створити внутрішню мотивацію, направити увагу учнів на практичну діяльність із сприйнятим матеріалом.

Варто пам'ятати, що в роботі з мовленнєвим матеріалом не повинно бути традиційності й одноманітності. Зацікавити школярів українською мовою як предметом навчання можна передусім шляхом уникнення одноманітності. Такі дидактичні можливості мають сучасні педагогічні технології, зокрема інтерактивні, ігрові технології та технології розвитку критичного мислення.

У ході дослідження з'ясовано, що сьогодні вони набувають усе більшого застосування в навчальному процесі, це зумовлено такими характерними рисами цих технологій як орієнтація на особистість учня, спрямованість на реалізацію їхнього особистісного та творчого потенціалу. В поєднанні з класичними методами навчання вони є ідеальною основою для вивчення мовного та мовленнєвого матеріалу в початковій школі. Різноманітність цих педагогічних технологій

дозволяє вчителю доцільно дібрати методи саме для конкретної теми, а також – відповідно до рівня знань учнів класу.

Переваги окреслених технологій навчання полягають у тому, що за один і той же проміжок часу можна виконати більший обсяг роботи; досягнення високої результативності у засвоєнні матеріалу і формуванні вмінь. Розвивається навчальна діяльність (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль); формуються мотиви навчання, гуманні стосунки між дітьми; формуються вміння співпрацювати. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у практику початкової школи приносить користь: конкретному учневі – усвідомлення залучення до спільної роботи, комунікації, готовності до роботи в групах на інших уроках, розвиток рефлексії, становлення суб'єктивної позиції в навчанні; навчальній групі – розвиток навичок спілкування і взаємодії у малій групі, формування ціннісно-орієнтованої єдності групи, прийняття моральних норм і правил спільної діяльності; класу: оцінювання процесу та результату спільної діяльності, підвищення пізнавальної активності класу, розвиток аналізу й самоаналізу в процесі групової роботи; у траєкторії зв'язку «клас-учитель» – нестандартний підхід до організації навчального процесу, підвищення пізнавальної активності учнів, багатомірне опанування навчального матеріалу, формування готовності до особистісної взаємодії.

Варто зауважити, що одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної освіти є застосування інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі, особливо актуальними вони є під час аудіювання. Завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій навчальне середовище можна доповнити відео, звуком, анімацією. Усе це здійснює значний вплив на емоційну сферу молодшого школяра, сприяючи підвищенню пізнавальної активності, інтересу до предмета та навчання взагалі, активізації навчальної діяльності учнів. Важливість використання інформаційно-комунікаційних засобів полягає і в тому, що під час використання вони забезпечують спільну діяльність різних

аналізаторів. Інформація в мозок надходить по різних каналах, отже, ефективність та дієвість такого навчання істотно підвищується.

Змодельовані вправи з використанням інтерактивних та ігрових технологій навчання, а також технологій розвитку критичного мислення для формування аудіативної компетентності в початковій школі були апробовані в практичному дослідженні, яке проводилося на базі третіх класів Адампільської ЗОШ I-III ступенів і Паплинецької ЗОШ I-II ступенів Старосинявського району Хмельницької області. Результати експерименту довели, що дібрані вправи та завдання для навчання аудіювання у початковій школі відповідають психофізіологічним та віковим особливостям учнів. Вправи є цікавими для дітей, проводяться з помірним наростанням труднощів. Результати формуючого експерименту свідчать, що рівень розвитку аудіативних умінь і навичок учнів експериментальної групи підвищився після проведення систематичного планомірного використання укомплектованих для молодших школярів вправ і завдань для навчання аудіювання на 8%.

Отже, схарактеризовані педагогічні технології є ефективним засобом формування аудіативної компетентності учнів початкових класів, важливість якої – беззаперечна, адже вона є одним із показників сформованості мовленнєвої діяльності учнів, конструктивним компонентом комунікативної компетентності. Уміння уважно слухати, стежити за розгортанням думки співрозмовника, розуміти зв'язок між змістом почутого, уявляти почуте, осмислено реагувати у відповідь, відчувати красу слова є критерієм комунікабельності сучасної мовної особистості.

Вважаємо, що організація навчальної діяльності з використанням аналізованих технологій навчання вимагає подальшого дослідження як у теоретичному, так і в практичному плані її використання у навчальному процесі з метою пошуку раціональних способів усунення наявних труднощів, які є в методиці навчання української мови в початкових класах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадер В. І. Взаємозв'язок розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання української мови» / В. І. Бадер; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2004. – 36 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф. С. Бацевич. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
3. Беляєва О. М. Навчання аудіювання як основи мовленнєвої діяльності на початковому етапі / О. М. Беляєва, Ю. В. Ільїна // Початкова освіта. – 2002. – № 13. – С. 6-7.
4. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2012. – № 2. – С. 19-30.
5. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови : [навч.-метод. посіб.] / О. М. Біляєв. – Київ : Генеза, 2005. – 180 с.
6. Біляєв О. М. Методика вивчення української мови в школі / О. М. Біляєв. – Київ : Знання, 2002. – 214 с.
7. Божко О. П. Формування в учнів аудіативних умінь як складової текстотвірної компетентності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN22/13bopstk.pdf>. – Назва з титул. екрана.
8. Вашуленко М. С. Буквар : підруч. для 1 кл. загальноосвітн. навч. закл. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 152 с.
9. Вашуленко М. С. Концептуальні засади нових програм з української мови для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчання українською мовою / М. С. Вашуленко // Методичний коментар до навчальних програм для 1-4 класів : Дайджест / Укл. О. В. Онопрієнко. – Донецьк : Каштан, 2012. – 108 с.
10. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : методичний посібник / М. С. Вашуленко. – Київ : Освіта, 2006. – 268 с.

11. Вашуленко М. С. Українська мова : підруч. для 2 кл. загальноосвітн. навч. закл. укр. мовою / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 180 с.
12. Вашуленко М.С. Українська мова : підруч. для 3 кл. загальноосвітн. навч. закл. укр. мовою / М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко, Н. А. Васильківська [за ред. М.С. Вашуленка]. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 192 с.
13. Вашуленко М. С. Рідна мова : підруч. для 4 кл. / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик, О. І. Мельничайко, Л. В. Скуратівський [за ред. М. С. Вашуленка]. – Київ : Освіта, 2004. – 128 с.
14. Гамаюн С. А. Формування мовленнєвої компетентності на уроках розвитку зв'язного мовлення / С. А. Гамаюн // Початкове навчання та виховання. – 2011. – № 16-18 (272-274). – С. 34-42.
15. Гейко І. Л. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи / І. Л. Гейко // Тема. – 2004. – № 3/4. – С. 229-232.
16. Грицюк О. І. Інтерактивні технології навчання молодших школярів / О. І. Грицюк // Початкове навчання та виховання. – 2011. – № 8 (264). – С. 2-17.
17. Гудзик І. П. Аудіювання на уроках української мови. Навчаємось слухати й розуміти почуте : посібник для вчителів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин / І. П. Гудзик // Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2005. – 208 с.
18. Гудзик І. П. Аудіювання українською мовою: посібник / І. П. Гудзик. – Київ : Педагогічна думка, 2003. – 144 с.
19. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. – 2018. – № 4 (вкладка). – С. 1-16.
20. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 351 с.
21. Дівакова І. Аудіювання на уроках читання у 2-4 класах / І. Дівакова. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. – 176 с.

22. Дідук-Ступ'як Г. І. Різнотипові підходи до вивчення української мови при формуванні в учнів навичок аудіювання / Г. І. Дідук-Ступ'як // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2016. – № 10 / 11. – С. 2-8.

23. Досяк І. М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій. 1-4 класи / І. М. Досяк. – Харків : Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.

24. Дубовик С. Аудіювання на уроках української мови / С. Дубовик // Початкова школа. – 2002. – № 3. – С. 48-51.

25. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови / С. Дубовик // Початкова школа. – 2016. – № 7. – С. 5-11.

26. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови / С. Дубовик // Початкова школа. – 2016. – № 8. – С. 15-21.

27. Дубовик С. Розвиток діалогічного мовлення школярів на уроках української мови / С. Дубовик // Початкова школа. – 2002. – №7. – С. 19-22.

28. Дячук І. Інтерактивні методи навчання на уроках розвитку зв'язного мовлення, 2 клас (З досвіду роботи) / І. Дячук // Початкова школа. – 2011. – №1. – С. 5-11.

29. Єльнікова О. В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій / О. В. Єльнікова // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 3-4 (14-15). – С. 71-74.

30. Захарійчук М. Д. Особливості навчально-методичного комплексу до підручника «Українська мова», 3 клас / М. Д. Захарійчук, А. І. Мовчун // Початкова школа. – № 6. – 2014. – С. 12-25.

31. Захарійчук М. Д. Українська мова : підруч. для 3 кл. загальноосвітн. навч. закладів з навч. укр. мовою / М. Д. Захарійчук, А. І. Мовчун. – Київ : Грамота, 2013. – 176 с.

32. Захарійчук М. Д. Українська мова : підруч. для 4 кл. загальноосвітн.

навч. закладів з навч. укр. мовою / М. Д. Захарійчук, А. І. Мовчун. – Київ : Грамота, 2012. – 176 с.

33. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання / С. Іванішена // Початкова школа. – 2006. – № 3. – С. 8-12.

34. Інноваційні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі : навчальний посібник / за заг. ред. Н. В. Гудими. – Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2018. – 168 с.

35. Інтерактивні методи навчання: досвід впровадження / за ред. В. Д. Шарко. – Херсон : Олді-Плюс, 2000. – 210 с.

36. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / авт.-упоряд. І. І. Дівакова. – Тернопіль : Мандрівець, 2007. – 180 с.

37. Кидисюк Н. Тексти і тести для аудіювання 3 клас / Н. Кидисюк // Початкова школа. – 2007. – № 8. – С. 32-34.

38. Коберник Г. І. Індивідуалізація і диференціація навчання в початкових класах: теорія та методика : монографія / Г. І. Коберник – Київ : Наук. світ, 2002. – 231 с.

39. Коваль Г. П. Методика викладання української мови : навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів / Г. П. Коваль. – Тернопіль : Астон, 2008. – 287 с.

40. Коломійченко О. Про аудіювання та шляхи вдосконалення навчання рідної мови в початкових класах / О. Коломійченко // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 5. – С. 55-57.

41. Комар О. Інтерактивні технології – технології співпраці / О. Комар // Початкова школа. – 2005. – № 2. – С. 130-133.

42. Кондратюк О. Інноваційні технології в початковій школі / О. Кондратюк. – Київ : Шк. світ, 2008. – 250 с.

43. Кочкина З. А. Аудирование : Что это такое? / З. А. Кочкина // Методическая мозаика : Приложение к журналу «Иностранные языки в школе». – 12/2007. – № 8. – С. 12-19.

44. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд, В. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер; [наук. ред., передм. О. І. Пометун]. – Київ : Пляда, 2006. – 220 с.

45. Максименко Н. Б. Технології вивчення предметів галузі «Мови і літератури» в початковій школі : навчально-методичний посібник / Н. Б. Максименко, Т. Б. Качак. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2015. – 100 с.

46. Маліновська Н. В. Розвиток аудіативних умінь старших дошкільників / Н. В. Маліновська // Наука і освіта. – 2014. – № 10. – С. 132-135.

47. Мамчур Л. Розвиток аудіативної компетентності – необхідна умова повноцінного функціонування мовної особистості учня / Л. Мамчур // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2014. – Вип. 50. – С. 138-142.

48. Марченко О. Г. Формування критичного мислення школярів / О. Г. Марченко. – Харків : Основа, 2007. – 160 с.

49. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. – [вид. 2-е, випр. І переробл.]. – Київ : Ленвіт, 2002. – 328 с.

50. Методика навчання української мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. М. С. Вашуленка. – Київ : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.

51. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н. П. Наволокова. – Харків : Основа, 2009. – 340 с.

52. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи (зі змінами). – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 256 с.

53. Наумчук М. М. Сучасний урок української мови в початковій школі (Методика і технологія навчання) / М. М. Наумчук. – Тернопіль : Астон, 2001. – 264 с.
54. Нечепельська Н. В. Формування критичного мислення / Н. В. Нечепельська // Педагогічна майстерня: науково-методичний журнал. – 2011. – № 5. – С. 2-8.
55. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. – Назва з титул. екрана.
56. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik – Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
57. Основи критичного мислення : навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи / О. І. Пометун, Л. М. Пилипчатіна, І. М. Сущенко, І. О. Баранова. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. – 216 с.
58. Пентиліук М. Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови / М. Пентиліук, О. Горошкіна, А. Нікітіна // Українська мова і література в школі. – 2006. – № 1. – С. 15-20.
59. Пентиліук М. Уроки розвитку зв'язного мовлення чи комунікативних умінь і навичок / М. Пентиліук // Дивослово. – 2010. – № 3. – С. 2-5.
60. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – Київ, 2007. – 142 с.
61. Пометун О. Інтерактивні технології навчання. Теорія, практика, досвід : метод. посібник / О. Пометун, Л. Пироженко. – Київ : АПН, 2002. – 136 с.
62. Пометун О. І. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів : методичний посібник для вчителів початкової школи / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, О. А. Біда та ін. – Тернопіль : Навчальна книга –

Богдан, 2011. – 304 с.

63. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. пос. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

64. Пономарьова К. І. Компетентісний підхід до перевірки усних видів мовленнєвої діяльності молодших школярів / К. І. Пономарьова // Початкова школа. – 2009. – № 10. – С. 34-38.

65. Пономарьова К. І. Компетентісний підхід у навчанні грамоти першокласників / К. І. Пономарьова // Початкова школа. – 2012. – № 9. – С. 35-40.

66. Пономарьова К. Орієнтовні завдання для перевірки навчальних досягнень учнів з української мови в I семестрі / К. Пономарева // Початкова школа. – 2006. – № 11. – С. 35-41.

67. Пономарьова К. Перевірка аудіативних умінь та знань про мову і мовлення за допомогою тестових завдань (II семестр) / К. І. Пономарьова // Початкова освіта. – 2003. – № 1. – С. 63-64.

68. Пономарьова К. Перевірка навчальних досягнень учнів з української мови в II семестрі / К. Пономарьова // Початкова школа. – 2007. – № 3. – С. 43-49.

69. Правова Н.В. Відбір текстів для аудіювання та способи перевірки аудіативних умінь учнів / Н.В. Правова // Початкова школа. – 2006. – № 6. – С. 39-42.

70. Пухальська Н. В. Важливість застосування інформаційно-комунікаційних технологій навчання у формуванні аудіативних умінь учнів початкових класів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.metod-kopilka.ru/stattya_quotaudyuvannya_na_urokah_ukransko_movi_v_pochatkovih_klasah_quot-29390.htm. – Назва з титул. екрана.

71. Симоненко Н. Є. Інтерактивні методи в гуманітарній освіті / Н. Є. Симоненко // Управління школою. – 2005. – № 34. – С. 18-21.

72. Словник-довідник з української лінгводидактики : навчальний посібник / кол. авторів за ред. М.Пентиліук. – Київ : Ленвіт, 2003. – 215 с.

73. Стребна О. В. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / О. В. Стребна. – [6-е вид.]. – Харків : Основа, 2008. – 250 с.

74. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.

75. Федорчук В. В. Педагогічні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник / В. В. Федорчук. – Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 268 с.

76. Філоненко Л. М. Проблеми аудіювання (сприймання та розуміння) у роботі над розвитком зв'язного мовлення учнів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/filonenko-l-m-problemi-audiyuvannya-spriymannya-ta-rozuminnya-u-roboti-nad-rozvitkom-zvyaznogo-movlennya-uchniv>. – Назва з титул. екрана.

77. Фіцула М. М. Педагогіка. Навчальний посібник / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2005. – 280 с.

78. Цєпова І. В. Розвиток навичок мовленнєвої діяльності молодших школярів: аудіювання, говоріння / І. В. Цєпова, О. Я. Харченко. – Харків : Видавництво «Ранок», 2008. – 176 с.

79. Цінько С. В. Аудіювання у навчанні рідної мови (психолого-педагогічний аспект) / С. В. Цінько // Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». Вип. 18. – Черкаси, 2000. – С. 147-150.

80. Цінько С. Методика роботи над розвитком умінь аудіювання в учнів п'ятого класу / С. Цінько // Українська мова і література в школі. – 1999. – № 4. – С. 7-11.

81. Цінько С. Навчання слухання (аудіювання) як виду мовленнєвої діяльності на уроках рідної мови / С. Цінько // Українська мова і література в школі. – 2003. – № 1. – С. 15-17.

82. Цінько С. Розвиток аудіативних умінь та навичок п'ятикласників / С. Цінько // Українська мова і література в школі. – 1999. – № 1. – С. 12-15.

83. Цінько С. В. Розвиток у п'ятикласників умінь аудіювання на уроках української мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02. «Теорія і методика навчання української мови» / С. В. Цінько. – Київ, 2000. – 18 с.

84. Чабайовська М. І. Педагогічні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі : навчально-методичний посібник / М. І. Чабайовська, Г. М. Гаєвська, Н. М. Гавриленко. – Тернопіль : Мальва-ОСО, 2015. – 187 с.

85. Чепіль М. М. Педагогічні технології : навчальний посібник / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. – Київ : Академвидав, 2012. – 224 с.

86. Чернова Г. Проблеми розвитку творчого ситуативного мовлення засобами інтерактивного навчання в роботі з обдарованими учнями / Г. Чернова // Рідна школа. – 2005. – № 5. – С. 68-70.

87. Чигрина В. А. Від традиційної шкільної освіти – до продуктивного навчання / В. А. Чигрина // Джерело. – 2009. – № 27. – С. 13-15.

88. Члановська В. А. Використання гри та ігрових ситуацій на уроках навчання грамоти // Бібліотечка вчителя початкової школи. – 2002. – №3. – 79 с.

89. Чупріна О. Проблема розвитку аудіативних умінь учнів початкових класів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/20039/1/13%20%D0%9C%D0%90%D0%9D%2014%20%D1%88%D1%80.pdf>. – Назва з титул. екрана.

90. Шевченко М. Формування аудіативної компетентності у системі навчання української мови як іноземної [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/25846/2/TLISU_2018_Shevchenko_M-Forming_listening_competence_73-74.pdf. – Назва з титул. екрана.

91. Шелехова Г. Т. Використання вправ з аудіювання і читання на уроках рідної мови / Г. Т. Шелехова // Українська мова і література з школі: Науковометодичний журнал. – 2005. – №4. – С. 2-6.

92. Щербина Л. Упровадження інтерактивних технологій на уроках літератури / Л. Щербина // Дивослово. – 2005. – № 2. – С. 23-26.

93. Ярош Г. О. Сучасний урок у початковій школі. 33 уроки з використанням технології розвитку критичного мислення / Г. О. Ярош, Н. М. Седова. – Харків : Основа, 2005. – 240 с.

94. Яткевич Н. М. Формування комунікативних компетенцій молодших школярів шляхом розвитку аудіювання як процесу слухання і розуміння усних висловлювань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2014/05/%D0%AF%D1%82%D0%BA%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87-%D0%9D.-%D0%9C..pdf>. – Назва з титул. екрана.

95. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. / О. В. Яшенкова. – Київ : ВЦ «Академія», 2010. – 295 с.